

CULTELE NEOPROTESTANTE DIN JUDEȚUL ALBA (1918-1948) (II)

Gheorghe Drăgan

1. Baptismul

Baptismul a apărut în județul Alba la începutul primului război mondial (1914) și s-a răspândit pe fondul crizei de după război. Activitatea baptiștilor este strict supravegheată de autorități, astfel, printr-un ordin circular din 9 noiembrie 1920 dat de Ministerul Cultelor și Artelor sunt interzise „întrunirile baptiștilor și adventiștilor”.¹

Județul Alba făcea parte în 1920-1929 din Comunitatea Baptistă a Aradului, care cuprindea adunările baptiste din județele Arad, Timiș-Torontal, Caraș-Severin, Alba, Sibiu, Hunedoara și Făgăraș. Fondatorul ei a fost Ioan Popa. Primele adunări baptiste au apărut în județul Alba în perioada 1914-1920 în orașele Alba Iulia, Sebeș și Aiud.

Comunitatea din Aiud a fost înființată de către Gheorghe Cozman „*premergătorul comunității*” (predicator) care la 31 decembrie 1923 prezintă, în fața adunării, raportul de activitate pe acel an, după care, seara, începând cu ora 21⁰⁰ oficiază un serviciu divin, urmat la ora 24⁰⁰ de o rugăciune comună „*după care a urmat cina iubirii dată de surorile din societatea Marta*”.² Iată deci, că această comunitate este bine consolidată. În 1924 activitatea predicatorului Gheorghe Cozman este intensă. Astfel la 18 mai 1924 el botează la Apold (jud. Sibiu) trei persoane, în Toplița Română (jud. Mureș-Turda), la 25 mai botează 13 suflete, la 8 iunie în comuna Păgida (jud. Alba) 7 persoane, la 10 iunie în Cincul Mare 10 persoane, la Aiud în 27 iulie „*în râul care curge prin oraș*” a avut loc un botez la care a asistat și șeful poliției orașului care a asigurat ordinea. La 14 septembrie în Aiudul de Sus botează 12 persoane și în Ciumbrud la 28 septembrie 7 persoane. Astfel prin intensa sa activitate, predicatorul Gheorghe Cozman, a reușit să răspândească baptismul în zona Aiudului și în comunele din bazinul inferior al Târnavelor.

¹ Arhivele Naționale ale României. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Alba, fond *Prefectura Județului Alba – Cabinetul Prefectului*, dos. 10/1920, f. 7.

² *Farul Mântuirii*, an. V, nr. 3-4, februarie, 1924, p. 15.

Alt „premergător” a fost Oprean Petru, care a înființat în 1914 comunitatea din Sebeș. El a oficiat în același an la 15 iunie un botez la Șeușa de 11 persoane și un botez în Partoș la 13 iulie de 23 de persoane. A înființat la Sebeș o comunitate cu 24 de membri.

Activitatea predicatorului Ghe. Cozman rezultă și din raportul nr. 3558 din 22 februarie 1929 al Poliției din Aiud, în care se spune că bapțiștii din oraș aveau o casă de rugăciune la locuința acestuia din str. Ștefan cel Mare, nr. 38, iar comunitatea avea 50 de membri.³ Tot din același raport reiese că în 1925 comunitatea avea 30 de membri ajungând în 1929 la 50 de membri.

În Alba Iulia existau două comunități: cea din oraș avea 10-15 membri, iar cea din Partoș 23, fiind înființată în 1914 de Petru Oprean. Situația statistică pe plase (vezi anexele I, II, III și IV) în plasa Abrud cei mai mulți sunt la Bucium și Sohodol, în plasa Aiud, la Păgida și Hopârta, în plasa Vințu de Jos la Pâclișa unde, din cauza neglijării serviciului preotesc, a ajuns comunitatea cea mai numeroasă din județ între 1918-1948. La Hăpria a apărut datorită lui Nicolae Roșu, localnic, care în 1921 a venit din armată și a răspândit bapțișmul. Tot din cauza neglijenței preotului a existat o comunitate numeroasă la Acmariu. În plasa Ighiu cei mai mulți sunt în Presaca Ampoiului, iar în restul satelor numărul nu depășește cifra 10. În satele Presaca Ampoiului, Ampoița, Lunca Meteșului și Lunca Ampoiței „propaganda se făcea în mod discret și în special noaptea când controlul este imposibil de făcut din partea autorităților”.⁴

Cauzele răspândirii bapțișmului erau „propaganda sectaristă” și „debandada morală a populației”. Prin Ordonanța nr. 5737 din 1925 a Ministerului Cultelor și Artelor s-a oprit „propaganda sectaristă” (din raportul Preturii Ighiu către Prefectură nr. 13/1929 confid. din 15 aprilie 1929). Și aici numărul este în creștere: în 1925 erau 37, în 1929 ajung la 66.

În comuna Presaca Ampoiului bapțișmul era răspândit de către Vasile Curta, „croitor bapțișt” din Alba Iulia, ajutat de Ioan Onica din Presaca. În satele Lunca Ampoiței și Lunca Meteșului controlul misionarilor nu se putea face din cauza caselor răsfirate precum și din lipsa autorităților statului pentru control. „Propaganda” se bucura de sprijinul populației, era făcută de către sectanții din comune. La aceasta contribuia lipsa contrapropagandei preoților ortodocși și atitudinea dușmănoasă a populației față de preot. Poliția propunea măsuri prin care preoții să fie controlați și să țină predici pentru combaterea sectanților, precum și interzicerea propagandei, iar predicatorii să fie autorizați de Ministerul Cultelor și Artelor.

³ Fond Cabinetul Prefectului, dos. 30/1929, f. 9.

⁴ *Ibidem*, f.36.

În urma Deciziei nr. 24536 din 29 mai 1928 a Ministerului Cultelor și Artelor s-a reglementat funcționarea „asociațiilor religioase” și pentru a opri prozelitismul sectelor, s-au impus restricții baptiștilor și adventiștilor și anume interzicerea „adunărilor și manifestațiilor cu muzică (...) în satele în care nu au aderenți”.⁵

În perioada 1918-1929 intensa activitate a predicatorilor baptiști și-a spus cuvântul, pentru că și-au făcut adepți în toate orașele și în majoritatea comunelor județului Alba. Din 29 iulie 1928 se organizează Comunitatea Baptistă din Alba Iulia care cuprindea județele: Alba, Brașov, Sibiu și Făgăraș. Ea a primit statutul de persoană juridică de drept public în urma aplicării Legii pentru regimul general al cultelor din 1928. Președinte al comunității era Pavel Boșorogan.

La primăria din Sebeș a fost depusă prima cerere din județ pentru un loc propriu pentru cimitir de către baptiștii Iordache Brânză și soția sa. Tot în acest an la Daia Română o parte din locuitorii de confesiune baptistă au trecut la pentecostali, cult interzis. Fenomenul este similar și în comunitatea baptistă din Bărbant.

Printr-un ordin al Ministerului Cultelor și Artelor în 1932 s-au interzis întrunirile religioase în case particulare; aceasta trebuia să se facă în „localuri proprii pentru rugăciuni”.⁶ De asemenea se cerea oprirea întrunirilor sectelor admise, iar cele interzise „în mod absolut”. Aceste măsuri erau pentru controlarea lor și anihilarea propagandei religioase a sectelor interzise.

În 1935 (vezi anexele V-X) în județul Alba existau 713 baptiști „răsfirați” în 62 de comune. Conducătorul lor era Pavel Boșorogan, predicator din Alba Iulia. Ei erau autorizați de Ministerul Cultelor și Artelor pentru casele de rugăciuni și predicatorii din județ. Activitatea acestora se desfășura „exclusiv în casele de rugăciune”.⁷ La Ocna Mureș era o comunitate baptistă, condusă de Iosif Miklos, cu 16 membri.

În Sebeș comunitatea de aici avea 55 de membri, o casă de rugăciune pe strada I. Oncescu, nr. 12, unde de două ori pe săptămână țineau rugăciuni.

La Presaca Ampoiului în 23 august 1936 predicatul Ioan Onica ține o serbare, la care au participat 30-40 de persoane.⁸ Scopul acestei sărbători a fost de-a strânge bani pentru terminarea casei de rugăciuni, care era în construcție, fiecare membru dădea 10-20 de lei.

⁵ *Ibidem*, dos. 20/1932, f. 3.

⁶ *Ibidem*, f. 28.

⁷ Arhivele Naționale ale României. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Alba, fond *Chestura de Poliție a Municipiului Alba Iulia*, dos. 5/1935, f. 67.

⁸ *Fond Cabinetul Prefectului*, dos. 18/1936, f. 4.

Comunitatea Baptistă din Alba Iulia scotea o revistă lunară intitulată „*Glasul Evangheliei*”. Primul număr a fost scos la Crăciunul din 1930. Majoritatea articolelor sunt semnate de Pavel Boșorogan: „*Încă o steluță*”, „*Gânduri de Crăciun*”, „*Nașterea lui Cristos*” (traducere), „*Cugetări de Anul Nou*”, „*Citiți Glasul Evangheliei*” (Ilie Mârza) etc. Este explicată importanța și semnificația titlului revistei: „*de-a aduce tot felul de știri bune în interiorul Comunității, precum și din alte părți*”. „*El aduce învățăturile de lipsă pentru oricare suflet nenăscut și îi cheamă pe păcătoși Isus Cristos*”.⁹ Scopul său este: „*Evanghelia a cărui glas este și nu ne vom ocupa cu altfel de material străin de morala creștină*”. Își propune conlucrarea cu alte reviste „*în spiritul Evangheliei*”: „*Noi credem că chemarea Comunității noastre nu este numai de-a înregistra pe membri și a ține administrația față de autorități, ci cu mult mai chemare are de-a lucra la răspândire evangheliei și la edificarea bisericilor, prin toate mijloacele pe care ni le dă Domnul prin glasul Său*”.¹⁰ Rolul revistei este de misionar: „*această revistă este și ca un misionar, care intră în casa fiecărui abonat, odată pe lună cu mesajul (misiunea) evanghelică*”.

Printr-o circulară erau rugate toate bisericile baptiste din raionul Comunității Alba Iulia să facă abonamente prin conducătorii lor. Societățile culturale din biserici trebuiau să susțină revista. Acestea erau: societăți ale femeilor, Școlile Duminicale, societăți ale tineretului, etc. Se anunțau cursuri în lunile ianuarie și februarie 1931 în cinci regiuni: Lupeni, Valea Dâljii, Pâclișa, Simeria și Ohaba. Cursurile erau susținute de către „*fratele*” Ioan Socaciu, directorul Seminarului Baptist din București.

La aceste cursuri erau obligați să participe toți predicatorii, diaconii, evangheliștii, conducătorii bisericilor și ai Școlii Duminicale. Cursurile durau în fiecare localitate 8-10 zile. Revista a fost înființată în urma ședinței di 7 noiembrie 1940. S-au propus două nume pentru revistă: „*Razele Evangheliei*” și „*Glasul Evangheliei*”. S-a votat pentru ultimul nume. Revista se tipărea la tipografia „*Montana*” a lui Francisc Schaser din Alba Iulia. Până în 1941 teritoriul Comunității Alba Iulia s-a extins și pe județele: Trei Scaune, Ciuc, Târnava Mare, Târnava Mică, Odorhei, Turda și Hunedoara.¹¹

Datorită intrării României în război, asociațiile religioase sunt interzise. Din rapoartele politice din acel an rezultă că bapțiștii din Sebeș și Abrud n-au desfășurat activități religioase. După decretul de desființare a sectelor, bapțiștii și-au continuat activitatea în clandestinitate. Astfel la 7 februarie 1943 a fost

⁹ *Glasul Evangheliei*, an. 1, nr. 1, decembrie, 1930, p. 1.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Fond Chestura de Poliție*, dos.23/1941, f. 42.

descoperită o adunare a baptiștilor în casa predicatorului Petru Oprean la care au participat 7 femei baptiste cu vârstele între 16-50 de ani.¹²

La Aiud imobilul, unde a fost casa de rugăciuni din str. Ștefan cel Mare a fost închiriat, fiind proprietatea societății de înmormântare „*Spiritul Sfânt*” din oraș. Comunitatea Baptistă plătea o chirie lunară de 500 de lei. Imobilul avea o singură cameră, a fost sigilat și închis întrucât Comunitatea Baptistă a fost desființată. Clădirea a revenit proprietarului.

Prin legea nr. 927 din 1942 au fost confiscate toate bunurile mobile, imobile și fondurile care au aparținut asociațiilor religioase din toată țara.¹³ Vom prezenta mai jos bunurile confiscate de poliție ale celor două comunități din Alba Iulia.

Comunitatea Baptistă din Alba Iulia – Partoș avea un imobil cu o singură cameră, nu avea contract de vânzare-cumpărare, valoarea imobilului se ridica la 60.000 lei, era nelocuită, avea 13 bănci, 4 scaune, un amvon etc. Comunitatea mai de ținea un teren viran cumpărat cu scopul de a-și clădi casa de rugăciuni cu o suprafață de 249 stânjeni pătrați de la Gheorghe Drăghici din Partoș. Terenul era cultivat de către Gheorghe Muntean.

Comunitatea Baptistă din Alba Iulia, str. Banul Mihalcea, nr. 3, deținea un imobil cu o singură cameră, era cumpărat și avea 23 de bănci, un amvon, o tablă, o Biblie ș. a. Bunurile celor două comunități au fost duse la Chestura de Poliție din Alba Iulia.

Din cauza care a desființat asociațiile religioase, domnea în rândurile populației cultelor neoprotestante o stare de consternare. Se credea că orice speranță de revenire asupra cultelor era exclusă. Pe de altă parte se afirma în mod demonstrativ la religiile de stat, continuând să creadă în principiile dogmatice ale cultului respectiv, în așteptarea unor vremuri mai bune. Poliția observa aceste nemulțumiri și speranța acestora, că în cazul victoriei puterilor democratice, o să se revină asupra măsurilor luate.

În urma ordinului circular al Ministrului Afacerilor Interne din 24 iulie 1943, care interzicea sectelor religioase, Comisariatul de Poliție Aiud raporta Chesturii, la 25 august 1943, că „*foștii sectanți*” nu mai acționau, cu excepția fostului președinte Petru Cozman, pe care postul de jandarmi din Tiur (jud. Târnava Mică), în luna iulie l-a dat în judecată pentru „*propagandă baptistă*”, iar Curtea Marțială din Sibiu l-a amendat cu 20.000 lei și l-a ținut sub supraveghere.¹⁴

¹² *Ibidem*, dos. 89/1943, f. 8.

¹³ *Ibidem*, f. 23.

¹⁴ *Ibidem*, f. 41.

La 15 iunie Prefectura cerea primăriilor urbane și polițiilor să întocmească procese verbale referitoare la confiscarea bunurilor asociațiilor religioase în urma desființării acestora. Se cereau detalii referitoare la dreptul de proprietate, la transcrierea actului de proprietate, iar bunurile mobile: felul, materialul, starea, valoarea. Procesele verbale trebuiau încheiate în patru exemplare din care două înaintate Prefecturii. Instituțiile care păstrau bunurile cultelor neoprotestante răspundeau de bunăstarea și întreținerea lor. Bunurile nu puteau fi înstrăinate fără aprobarea Ministerului Cultelor Naționale.

Întâlniri clandestine ale credincioșilor bapțiști mai aveau loc uneori, după cum reiese din nota informativă a Postului de Jandarmi Ohaba la 3 septembrie 1943. Conducătorii comunității din Ohaba: Simion Deac, Irimie Ștef, Simion Moldovan și Simion Breșcățean făceau dese călătorii la Alba Iulia sub motivul că mergeau la târg și se întâlneau cu fostul predicator Pavel Boșorogan. Ei discutau să nu treacă la altă religie, în speranța că Anglia va câștiga războiul și li se vor deschide din nou casele de rugăciuni.

La fel și bapțiștii din Alba Iulia se adunau în adunări restrânse de câte 4-6 persoane în fiecare vineri și sâmbătă la locuința lui Pavel Boșorogan sau la Petru Oprean. Totuși în urma măsurilor luate de autorități, Pavel Boșorogan, președinte al Comunității Baptiste din Alba Iulia, va trece la religia greco-catolică. La îndemnul său au trecut mulți dintre bapțiștii din localitate la ortodocși și greco-catolici.¹⁵

La Aiud, bapțiștii continuau să se mențină în credința lor serbându-și sărbătorile, fără să se întrunească. Activitatea lor era strict supravegheată de poliție. Același lucru se va întâmpla și la Alba Iulia, iar în restul localităților n-au mai desfășurat nici o activitate religioasă.

Chestorul Poliției din Alba Iulia constata într-un referat, la 21 octombrie, că la închiderea caselor de rugăciuni din Alba Iulia și Partoș nu s-a făcut nici un fel de contabilitate sau evidență despre inventarierea bunurilor acestora.¹⁶ Bunurile mobile și imobile au fost confiscate de Chestură și Primărie, după cele declarate de bapțiști și găsite în casele de rugăciuni, fără a se putea constata precis evidența acestora. Această constatare a fost făcută pentru că Biserica Baptistă din Partoș dispunea de un harmoniu care făcea parte din inventarul acesteia, dar nu a fost declarat de către fostul predicator Pavel Boșorogan și nici nu a fost găsit în casa de rugăciuni. Acest harmoniu se afla la bapțistul Ioan Achim din Hăpria, a fost predat cu consimțământul lui Partenie Zdrâncu, președintele bapțiștilor din Partoș. În cele din urmă harmoniul a fost recuperat și transportat la Chestura din Alba Iulia.

¹⁵ *Ibidem*, f. 52.

¹⁶ *Ibidem*, f. 78.

Un caz interesant este cel al notarului Ioan Popa din Partoș care a declarat că nu va renunța la credința baptistă. El era unul dintre conducătorul asociației locale și deținea funcția de predicator al comunității. Poliția cerea internarea lui în lagăr deoarece era „*periculos prin activitatea sa clandestină, contrară Poliției și Siguranței Statului*”.¹⁷ El nu a fost internat în lagăr deoarece s-a constatat că nu-și manifesta credința public și nu făcea prozelitism. Se continua supravegherea lui.

După actul istoric de la 23 august 1944 s-a repus în vigoare Constituția din 1923, ca atare asociațiile religioase au fost reînființate pe baza legislației dinainte de război. Ele și-au redobândit toate bunurile confiscate în timpul regimului antonescian și și-au reluat activitatea.

La Congresul Cultului Creștin Baptist, desfășurat între 27-28 octombrie 1945 la Arad, pentru Comitetul Uniunii Creștine Baptiste din România, ales de comunitățile baptiste din țară, format din 44 de persoane, comunitatea din Abrud l-a propus pe „*fratele*” Silvestru Ungureanu.¹⁸

Între 7-14 martie 1946 la biserica baptistă din Ohaba (jud. Târnava Mică) a fost ținut un curs biblic cu Ioan Socaciu, președintele Uniunii Creștine Baptiste din România, la care au participat 105 delegați din peste 55 de biserici ale Comunității Alba Iulia. Pentru conducerea comitetului adunarea generală a ales pe: Ilie Mârza președinte, Artenie Zdrâncu și Mircea Cocariu vicepreședinți, Constantin Bălgrădean secretar, Nicolae Bugneriu casier, Teodor Cenușe administrator, Marin Suroniu și Victor Teodoriu cenzori. Tema cursului a fost: „*Întoarcere în Vechiul și Noul Testament. Organizarea Bisericii cu toate ramurile ei și educația membrilor*”.

La colecta organizată în 3 februarie 1946 pe țară, din județul Alba au participat comunitățile baptiste din: Bucerdea cu 13 000 lei, Pâclișa 10 300 lei, Limba 9 000 lei, Noșlac 12 000 lei și Abrud cu 100 500 lei.¹⁹ În 7 aprilie la Cugir a avut loc o serbare în sala mare a fabricii, unde au vorbit Ilie Mârza și V. Vlaicu. Au mai participat corul din localitate și orchestra din Deva-Codru care „*au impresionat sufletele dornice după Cuvântul lui Dumnezeu*”. În august 1946 a fost inaugurată o nouă casă de rugăciune a comunității din Partoș. La acest eveniment au participat „*frații*” din 25 de biserici din județul Alba. Această biserică datează din anul 1914, fiind probabil prima biserică înființată în județul Alba. La inaugurare a fost citit același text ca și la înființarea ei de către bătrânul predicator Petru Oprean care „*a vestit și prima dată Cuvântul*

¹⁷ *Ibidem*, f. 84-89.

¹⁸ *Îndrumătorul Creștin*, an. I, nr. 1, 1 martie, 1946, p. 10-11.

¹⁹ *Ibidem*, nr. 5-6 mai, 1946, p. 1.

*Domnului*²⁰. Au mai vorbit: Ilie Mârza, Artenie Zdrâncu, Avram Popa și Ionel Laurențiu. La 15 septembrie, la Abrud, a avut loc un botez. Actul botezului a fost aplicat de către președintele comunității Vasile Furdui care a botezat 18 persoane. A fost ajutat de către Pop Ioaneș, predicator din Cluj și de studenții, Pavel Bărbătei (Cluj), Simion Moț și Gheorghe Berariu (Arad). După botez au manifestat în centrul orașului la sala „*Detunata*”. Aici a fost prezentat un program alcătuit din cântări și poezii. Corul și muzica au fost din Cluj. Din partea autorităților a luat cuvântul chiar și primarul orașului.²¹ Tot în acest an, la Ciugud, Primăria a fost de acord să dea un teren pentru cimitir locuitorilor baptiști în parte numită „*Rături*”.²² Îi vom prezenta mai jos pe conducătorii celor două biserici baptiste din Alba Iulia din 1948.²³ În fruntea Comunității Alba Iulia, Partoș se aflau: Ioan Popa conducător, Ioan Szekely secretar, Gheorghe Mariș casier, Gheorghe Muntean contabil. Comunitatea avea 34 de membri. La conducerea celeilalte comunități se aflau: Ioan Chifer conducător, Ioan Opincariu secretar, Pavel Boșorogan administrator, Nicolae Popa casier și membrii Ioan Ferencz, Ioan Gorja, Ioan Gh. Opincariu, Ioan Rusu și Matei Besoi. Numărul membrilor era de 70 „*fără copii*”.

Printr-un ordin dat la 9 decembrie 1949 Comitetul Provizoriu al județului Alba consimțea către Comitetul Provizoriu al Plășii Sebeș despre faptul că secretarul adjunct al Uniunii Baptiștilor din Republica Populară Română, Partenie Rus, informa că în comunele: Daia Română, Sebeș și Petrești, Comitetele Provizorii au făcut abuzuri. Ele au luat „*pentru alte scopuri*” localurile de rugăciune, împiedicându-i de la efectuarea ceremoniilor religioase.²⁴ Comitetul Provizoriu Județean declara confesiunea baptistă ca fiind recunoscută legal și garantată de legile regimului comunist. Propunea ca pentru o acțiune locală de interes comun cu acordul celor interesați și în afara zilelor de rugăciune spațiul localurilor să fie folosit. Se cerea sancționarea și dovezi concrete privind „*acțiunile în dauna R.P.R.*” ale vreunui membru din acest cult. Comitetul Provizoriu cerea ameliorarea problemelor din comunele respective în „*spirit obiectiv local*” fiindcă a mai primit reclamații despre activitățile nelegale ale comitetelor provizorii locale.

Dintre cultele neoprotestante baptismul s-a răspândit aproape în toate localitățile județului Alba. Acest lucru a fost posibil prin activitatea

²⁰ *Ibidem*, nr. 10-11, august 1946, p. 12.

²¹ *Ibidem*, nr. 20, 15 decembrie, 1946, p. 12.

²² Arhivele Naționale. Direcția Județeană Alba, fond *Primăria orașului Alba Iulia*, dos.4/1948, f. 1-2.

²³ *Fond Cabinetul Prefectului*, dos. 35/1949, f. 7.

²⁴ *Ibidem*, dos. 5/1923, f. 1.

predicatorilor baptiști locali, care pe fondul situației de după primul război mondial au reușit să-și răspândească doctrinele cultului.

Numărul nu este mare, în fiecare localitate nedepășind 10-20 de persoane cu excepția orașelor: Alba Iulia, Aiud, Abrud, Sebeș și a satelor: Pâclișa, Hăpria și Acmaru. Înmulțirea baptiștilor a fost atenuată în perioada 1918-1948 prin măsurile luate de autorități și de bisericile ortodoxă și greco-catolică.

2. Adventismul

Adventismul nu s-a răspândit cu aceeași intensitate pe teritoriul județului Alba ca baptismul. Totuși prezența acestui cult este semnalată, actele autorităților, după anul 1918. Conform acestora nu se știe cu certitudine când au apărut, de unde și de către cine au fost aduse dogmele cultului, cine a înființat primele adunări.

Dogmele cultului nu au fost predicate cu acea intensitate cum au fost predicate de către baptiști și iehoviști, pe de altă parte prin specificul lor nu au reușit să atragă populația, ca să-și câștige aderenți. Deși adventiștii de ziua a șaptea au fost recunoscuți de către statul român și s-au bucurat de aceleași drepturi în privința regimului juridic alături de baptiști și Creștinii după Evanghelie, în județul Alba doar în trei sate, Galda de Jos, Stremț și Săsciori (anexele I, VII și VIII) se poate presupune faptul că au fost organizați în adunări. La cele adăugate mai sus s-au adăugat și măsurile luate de autorități și de cele două biserici, ortodoxă și greco-catolică, pentru stoparea activității predicatorilor baptiști. Trebuie precizat că aceste măsuri nu au fost luate numai împotriva lor, ci împotriva tuturor cultelor neoprotestante.

Ca și celelalte culte, au fost interziși în perioada 1920-1926. Dintr-o circulară trimisă de Ministerul de Interne către Poliția Județului Alba, aflăm că „*adventiștii și-au trimis prin gări predicatorii pentru a face propagandă și a colecta bani*”.²⁵ Ca atare se interzicea activitatea lor. Abia în 1926 sunt aprobate adunările (întrunirile) religioase ale cultelor minoritare, dar cu condiția de a-și face autorizație și să anunțe autoritățile militare. Adunările erau considerate drept „*manifestări cu caracter cultural*”.²⁶

În 1928 numărul credincioșilor adventiști din județ era de 43 de persoane (anexa I). Ei erau răspândiți prin satele: Galda de Jos 22 de persoane, la Întregalde erau 7 adventiști, Stremț 5, Galda de Sus 4, Cut 3, Ocna Mureș 1 și la Săsciori 1 credincios. Dintre orașele din județ, doar în Sebeș exista o familie de 2 credincioși (anexa IV). Până în 1929 adventismul s-a răspândit în satele: Aiudul

²⁵ *Ibidem*, dos. 13/1926, f. 2-4.

²⁶ *Fond Chestura de Poliție*, dos. 5/1935, f. 67.

de Sus 8 credincioși, Cetea 2 și Stremț 3 credincioși. La Întregalde numărul adventiștilor reformiști a ajuns la cifra 10 (anexele II, III și IV).

Adventismul s-a răspândit foarte încet în intervalul 1930-1940, numărul credincioșilor fiind, la nivelul județului, foarte mic (anexele VI, VII și VIII). În acest interval s-a mai răspândit prin localitățile: Alba Iulia 1, Câlnic 1, Săsciori 27, Sebeșel 2, Aiud 1 și Stremț 23. Cauzele aderării la acest cult, ca și în general la toate cultele neoprotestante, sunt următoarele: considerau că este mai bun cultul respectiv, se converteau (aceasta se făcea prin persuasiunea persoanelor apropiate, părinți, rude, soț, soție, văr, etc.).

În 1935, din darea de seamă generală pe 1934 a Poliției Alba Iulia dată la 26 iunie 1935, rezultă că în județul Alba existau 21 credincioși adventiști de ziua a șaptea în Zlatna și Sebeș, iar la Întregalde 7 adventiști reformiști care „sunt opriți de a se manifesta”.²⁷ La Sebeș în 1943 numărul lor este de 17, dintre care 2 bărbați, 7 femei și 8 copii.

Adventiștii de ziua a șaptea din Bacău au trimis o scrisoare, 1947, tuturor membrilor prin care le cereau ca ei să se declare „adventiști de ziua a șaptea”, toți membri și cei care nu aveau adeverințele de trecere la acest cult. Această cerere era făcută în vederea recensământului populației. În județ, din rapoartele poliției rezultă că nu s-a găsit acea scrisoare.²⁸

Fiind stare de război, propaganda religioasă este interzisă, iar cultul desființat. În această situație adventiștii au acționat clandestin. Iată un exemplu de colaborare între culte la Sebeș în 1942. Ei nu au funcționat pe cont propriu, se întruneau la casa de rugăciune a bapțiștilor români și se încadrau după normele acestora și nu făceau „propagandă” pentru câștigarea de adepți.²⁹

În 1943, în urma decretului de desființare a „sectelor” și de confiscare a bunurilor care le-au aparținut, adventiștii intenționau să camufleze casele de rugăciuni din întreaga țară, pretextând că acestea nu puteau intra în patrimoniul statului, întrucât nu aparțineau cultului, ci erau proprietăți ale societății „Cuvântul Evangheliei” din București care era tot a lor, iar conducătorii lor erau conducătorii cultului. Din rapoartele comisariatelor de poliție din Abrud, Teiuș și Aiud rezultă că în județ nu aveau „localuri de rugăciune”.³⁰

Numărul adventiștilor reformiști crește în timpul celui de-al doilea război mondial, cauza era refuzul de-a trage cu arma, pentru că ei aplicau integral învățăturile Bibliei. Acum mulți adventiști de ziua a șaptea trec la aceștia. În județul Alba nu s-au manifestat asemenea tendințe, deși desfășurau o

²⁷ *Ibidem*, dos. 23/1941, f. 2-4.

²⁸ *Ibidem*, f. 62.

²⁹ *Ibidem*, dos. 89/1943, f. 26-31.

³⁰ *Ibidem*, f. 62-72.

activitate clandestină.³¹ Activitatea religioasă se desfășura prin intermediul unor oameni de legătură, care vizitau la domiciliu, la 2-3 zile, pe fiecare credincios. În acest mod se supraveghea activitatea și se menținea moralul. În casele particulare se oficiau serviciile religioase, vinerea și sâmbăta, la care participau numai membrii familiei.

După război, în 1946, Cultul Creștin Adventist de ziua a șaptea a depus o cerere la Prefectura Județului Alba prin care solicita împrumutarea cu o casă în scop de cult. Prefectura solicita Consiliului de reformă din Comuna Câlnic să rezolve această problemă.³² Este singura cerere de acest fel din județul Alba; din aceasta reiese că între 1918-1948 nu au avut nici un local de cult propriu.

ANEXE

Datele statistice despre numărul credincioșilor neoprotestanți au fost prelucrate după:

a) „Tablourile statistice cu sectanții din județul Alba”, întocmite de către Compania de Jandarmi și preturile din județul Alba, Arhivele Naționale. Direcția Județeană Alba, *Fond Prefectura Județului Alba. Cabinetul Prefectului*, dos. 30/1929, f. 1-49, după cum urmează:

- **anexa I:** „Situția sectanților din județul Alba” – Compania de Jandarmi Alba, 12.08.1928, f. 41.

- **anexa II:** „Tablou despre sectanții din plasa Abrud”, 20.02.1929, f. 11, „Tablou statistic despre sectanții din plasa Aiud”, 22.02.1929, f. 12 și „Statistica sectelor din plasa Vințu de Jos”, 27.02.1929, f. 15.

- **anexa III:** „Tablou despre numărul sectanților din plasa Teiuș”, 25.02.1929, f. 18, „Tablou despre sectanții din plasa Ighiu”, 05.03.1929, f. 21.

- **anexa IV:** „Tablou despre sectanții din plasa Sebeș”, 16.03.1929, f. 39, „Date statistice despre numărul sectanților din orașele județului Alba”, f. 1-3, 6, 8.

b) „Tabloul sectarilor din județul Alba în ultimii 10 ani, de la protopopii ortodocși”, întocmit de către Episcopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, Vicariatul Alba Iulia, 02.05.1941, *Fond Chestura de Poliție a Municipiului Alba Iulia*, dos. 23/1941, f. 22-40, după cum urmează:

- **anexele V, VI:** „Tablou despre situația numerică a sectelor din Protopopiatul Alba Iulia între 1930-1940”, 26.03.1941.

- **anexa VII:** „Tablou despre situația sectelor în parohiile Protopopiatului Sebeș aparținătoare județului Alba între 1930-1940”, 05.05.1941, f.35.

³¹ *Fond Cabinetul Prefectului*, dos. 7/1946, f. 1.

³² *Ibidem*, dos. 20/1932, f. 25.

- **anexa VIII:** „*Tablou sumar asupra sectelor din Protopopiatul Aiud*” pe anii 1930-1940, 24.04.1941, f. 37.

- **anexa IX:** „*Protopopiatul Ortodox Român Luduș. Tabloul sectanților din parohiile de pe teritoriul județului Alba*”, 14.04.1941, f. 48, „Protopopiatul Ortodox Român Lupșa. Tabloul sectanților din parohiile de pe teritoriul județului Alba”, 29.04.1941, f. 39.

- **anexa X:** „*Tabloul sectanților din parohiile Protopopiatului Abrud în anii 1930-1940*”, 01.05.1941, f. 40.

ANEXA I

Nr. crt.	Comuna	Numărul neoprotestanților		Nr. crt.	Comuna	Numărul neoprotestanților	
		Bapțiști	Advențiști			Bapțiști	Advențiști
1.	Măgina	7	-	23.	Turdaș	-	-
2.	Cacova	2	-	24.	Vințu de Jos	4	-
3.	Ciumbrud	1	-	25.	Blandiana	45	-
4.	Păjida	22	-	26.	Oarda de Jos	83	-
5.	Lopadea Nouă	1	-	27.	Hăpria	31	-
6.	Hopârta	4	-	28.	Berghin	97	-
7.	Gârbovița	6	-	29.	Cioara	-	-
8.	Rădești	2	-	30.	Abrud-sat	13	-
9.	Șoimuș	1	-	31.	Roșia Montană	6	-
10.	Ponor	2	-	32.	Corna	8	-
11.	Valea Geoagiului	1	-	33.	Sohodol	12	-
12.	Râmeț	6	-	34.	Lancrăm	15	-
13.	Galda de Jos	5	22	35.	Pianul de Sus	2	-
14.	Galda de Sus	-	4	36.	Săsciori	4	1
15.	Mihalt	11	-	37.	Șugag	3	-
16.	Întregalde	-	7	38.	Cut	5	3
17.	Stremț	-	5	39.	Bărăbanț	7	-
18.	Geomal	1	-	40.	Cricău	9	-
19.	Cetea	-	1	41.	Ighiu	11	-
20.	Ocna Mureș	-	-	42.	Meteseș	11	-
21.	Noșlac	6	-	43.	Valea Dosului	-	-
22.	Fărău	-	-	44.	Zlatna	12	-
45.	Total	Bapțiști		Advențiști			
		453		43			

ANEXA II

Nr. crt.	Comuna	Numărul neoprotestanților		Nr. crt.	Comuna	Numărul neoprotestanților	
		Bapțiști	Advențiști			Bapțiști	Advențiști
1.	Sohodol	13	-	13.	Păgida	27	-
2.	Roșia Montană	9	-	14.	Râmeț	4	-
3.	Corna	-	-	15.	Vințu de Jos	7	-
4.	Bucium	-	-	16.	Acmariu	43	-
5.	Abrud-sat	5	-	17.	Blandiana	17	-
6.	Mogoș	-	-	18.	Totoi	1	-
7.	Aiudul de Sus	-	8	19.	Hăpria	50	-
8.	Cacova	3	-	20.	Șeușa	7	-
9.	Gârbovița	1	-	21.	Pâclișa	88	-
10.	Hopârta	8	-	22.	Total	Bapțiști	Advențiști
11.	Măgina	2	-			285	8
12.	Mirăslău	-	-				

ANEXA III**1.**

Nr. crt.	Comuna	Numărul neoprotestanților		Nr. crt.	Comuna	Numărul neoprotestanților	
		Bapțiști	Advențiști			Bapțiști	Advențiști
1.	Stremț	-	3	6.	Galtiu	1	-
2.	Cetea	-	2	7.	Mihalț	28	-
3.	Galda de Sus	5	-	8.	Teiuș	-	-
4.	Întregalde	-	10	9.	Total	Bapțiști	Advențiști
5.	Sântimbru	1	-			35	15

2.

Nr. crt.	Notaria-tul	Comuna	Numărul neoprotesta-nților	Nr . crt .	Notaria-tul	Comuna	Numărul neoprotesta-nților
			Bapțiști				Bapțiști
1.	Feneș	Presaca Ampoiului	26	6.	Șard	Șard	-
		Feneș	-			Ampoița	-
		Galați	-			Meteș	1
		Pătrânjeni	-				

2.	Cricău	Cricău	4	7.	Meteș	Găureni	5
		Craiva	-			Poiana Ampoiului	8
		Tibru	-			Tăuți	8
3.	Bărbant	Bărbant	3	8.	Zlatna	Zlatna	1
		Micești	-			Valea Dosului	1
4.	Ighiu	Ighiu	3				
5.	Bucerdea Vinoasă	Bucerdea Vinoasă	1	9.	Total	79	
		Ighiel	1				
		Țelna	-				

ANEXA IV

1.

Nr. crt.	Comuna	Numărul neoprotestanților	Nr. crt.	Comuna	Numărul neoprotestanților
1.	Daia Română	70	6.	Șugag	13
2.	Săsciori	30	7.	Sebeșel	3
3.	Petrești	30	8.	Răchita	1
4.	Câlnic	2	9.	Deal	5
5.	Lancrăm	1	10.	Total	155

2.

Nr. crt.	Orașul	Numărul neoprotestanților	
		Baptiști	Advențiști
1.	Sebeș	24	2
2.	Alba Iulia	48	-
3.	Ocna Mureș	-	-
4.	Aiud	50	-
5.	Abrud	18	-
6.	Total	140	2

ANEXA V

Numărul credincioșilor baptiști în perioada 1930-1940												
Nr. crt.	Parohia	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
1.	Acmarium	34	33	35	40	37	35	36	34	37	35	35
2.	Alba Iulia I	1	2	10	-	1	4	-	3	2	8	1
3.	Alba Iulia	3	-	5	3	3	3	2	2	2	2	2

	II											
4.	Alba Iulia III Partoș	25	24	19	18	18	14	12	12	13	15	14
5.	Ampoița	9	-	7	13	13	13	13	14	14	14	13
6.	Blandiana	-	12	15	13	9	6	5	5	5	5	5
7.	Bucerdea Vinoasă	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Craiva	6	6	6	9	9	9	11	11	11	11	11
9.	Cricău	13	12	17	10	11	14	11	12	12	12	12
10.	Ighiu	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-
11.	Inuri	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
12.	Metș	3	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1
13.	Găureni	-	-	3	3	4	4	2	2	1	3	3
14.	Pâcliș	94	65	82	75	76	76	76	78	78	77	77
15.	Poiana Ampoiului	4	5	5	5	7	7	7	7	7	6	6
16.	Sărăcsău	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	Tăuți	10	8	8	5	8	8	7	7	8	11	6
18.	Vurpăr	2	5	2	4	-	2	3	3	5	5	5
19.	Total	205	172	215	199	197	196	184	199	197	197	192

ANEXA VI

Numărul credincioșilor advetiști în perioada 1930-1940												
Nr. crt.	Parohia	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
1.	Acmariu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Alba Iulia I	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
3.	Alba Iulia II	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
4.	Alba Iulia III Partoș	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Ampoița	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	Blandiana	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	Bucerdea Vinoasă	1	-	1	1	1	1	4	2	-	-	-
8.	Craiva	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Cricău	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Ighiu	1	-	2	2	-	-	2	2	-	-	2
11.	Inuri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.	Metș	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
13.	Găureni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14.	Pâcliș	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

15.	Poiana Ampoiului	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Sărăcsău	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	Tăuți	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18.	Vurpăr	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19.	Total	4	-	3	4	2	2	6	4	-	1	2

ANEXA VII

Numărul credincioșilor adventiști și bapțiști în perioada 1931-1940												
Nr. crt.	Parohia	Cultul	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
1.	Câlnic	adventiști	7	6	7	6	7	8	9	11	12	14
2.	Cioara	bapțiști	-	-	-	-	1	1	1	1	2	2
3.	Daia Română	bapțiști	54	35	37	37	37	39	45	45	48	45
4.	Deal	bapțiști	7	5	5	5	5	5	5	5	5	9
5.	Hăpria	bapțiști	33	40	47	47	47	65	49	49	72	94
6.	Lancrăm	bapțiști	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
7.	Limba	bapțiști	1	4	4	4	4	5	10	10	9	9
8.	Mihalț	bapțiști	36	34	34	34	34	45	52	52	52	51
9.	Oarda de Jos	bapțiști	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10.	Petrești	bapțiști	23	24	24	24	23	27	27	27	27	27
11.	Pianul de Sus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.	Săsciori	bapțiști	32	17	17	17	9	9	8	8	6	6
		adventiști	-	7	13	27	9	9	5	5	11	11
13.	Sebeș Alba	bapțiști	24	38	38	38	37	36	55	45	55	55
14.	Sebeșel	adventiști	-	2	2	2	2	2	2	2	2	2
		bapțiști	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	Sibișeni	bapțiști	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3
18.	Totoi	bapțiști	4	2	2	2	2	2	2	2	1	1
19.	Șugag	bapțiști	11	10	10	10	9	7	6	6	5	3
20.	Vingard	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21.	Vințu de Jos	bapțiști	1	1	1	1	1	2	1	1	1	-

ANEXA VIII

Numărul credincioșilor advekțiști și bapțiști în perioada 1931-1940													
Nr. crt.	Parohia	Cultul	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
1.	Aiud	advekțiști	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2.	Brădești	bapțiști	10	13	18	22	31	35	31	21	15	12	13
3.	Cetea	bapțiști	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
4.	Cheia Râmețului	bapțiști	4	4	4	4	5	5	5	6	6	5	5
5.	Ciunga	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	Cristești	bapțiști	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
7.	Gâmbaș	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Gârbova de Sus	bapțiști	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-
9.	Geoaagiul de Sus I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Geoaagiul de Sus II	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	Geoaagiul Râpă	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.	Geomal	bapțiști	4	4	4	5	5	5	-	-	-	-	-
13.	Izvoarele	bapțiști	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14.	Măgina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	Mesentea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Micoșlaca	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	Decea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18.	Uioara	bapțiști	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3

19.	Râmeț-sat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20.	Stremț	advențiști	20	21	21	22	23	18	18	8	8	9	10
21.	Tecșești	bapțiști	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
22.	Teiuș	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23.	Valea Ușii	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24.	Valea Inzelului	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25.	Valea Oltenii	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26.	Cisteiul de Mureș	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27.	Total	advențiști	21	22	22	23	24	19	19	9	9	10	11
28.	Total	bapțiști	28	32	37	42	52	56	47	38	33	29	30

ANEXA IX

Numărul credincioșilor bapțiști în perioada 1931-1940													
Nr. crt.	Parohia	Cultul	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
1.	Fărău	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Căpud	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2
3.	Heria	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	Sânbenedic	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Șpălnaca	bapțiști	7	7	7	7	7	7	7	7	7	-	-
6.	Mogoș	bapțiști	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-
7.	Mogoș-Miclești	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Mogoș-Valea Barnei	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

9.	Ponor	bapțiști	3	3	3	3	3	3	3	4	5	5	2	2
10.	Valea Geogelului	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	Total	bapțiști	10	10	10	10	11	11	12	12	13	4	4	

ANEXA X

Numărul credincioșilor bapțiști în perioada 1931-1940													
Nr. crt.	Parohia	Cultul	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
1.	Abrud	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Cărpiniș	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	Abrud-sat	bapțiști	2	2	2	2	2	2	9	9	9	9	9
4.	Ciuruleasa	bapțiști	25	28	28	30	31	33	35	35	38	39	41
5.	Presaca Ampoiului	bapțiști	59	59	59	59	59	59	59	59	46	46	45
6.	Valea Dosului	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	Pătrânjeni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Zlatna	bapțiști	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
9.	Văltori	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Corna	bapțiști	5	5	5	6	6	6	10	13	13	13	13
11.	Vârtop	bapțiști	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	3
12.	Buninginea	bapțiști	10	10	10	10	10	10	10	13	13	13	13
13.	Sohodol	bapțiști	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
14.	Bucium	bapțiști	15	15	15	17	20	20	22	22	24	22	22
15.	Roșia Montană	bapțiști	6	6	6	6	5	7	5	5	4	4	4
28.	Total	bapțiști	131	129	134	138	142	146	152	165	156	153	151

**THE NEOPROTESTANT CULTE OF THE ALBA COUNTY
(1918-1948) (II)
(Abstract)**

In the present study we presented the historical evolution of neoprotestant cults in Alba County between 1918 and 1948, the causes of the spread, the methods of combating proposed by the traditional churches, and religious aspects of the neoprotestant cults recognized in the interwar period, Baptism and Adventism, which we added appendices with their statistical situation on Alba County.

Unlike traditional churches, the neoprotestant cults in Alba County have been characterized between 1918-1948 through greater social cohesion and strong group solidarity. They imposed on their members, more than other denominations, a pattern of behavior and a system of debts, linked to religious sanctions, rewards and punishments.

Cuvinte cheie, cult, neoprotestantism, sectă, pastor, asociație religioasă

Key words, cult, neoprotestantism, sect, pastor, denomination